

Az új folyamszabályozás mint nemzetbiztonsági kérdés

Schweitzer Ferenc
MTA CSFK FTI

Magyarország területének mintegy negyede árterület, amelyet 4220 km hosszú töltés véd. A folyók árvizekkel veszélyeztetett részein mintegy 2,5 millió ember él, valamivel kevesebb, mint 700 település környezetében. Ezen domborzati felszínen húzódik a vasútvonalak közel 32 %-a, a közutak 15 %-a és több mint kétezer ipari üzem is itt található. Ezeket az objektumokat 19–20 000 km²-nyi értékes mezőgazdasági földterület foglalja magába. A folyók hullámterületein hatalmas mennyiségű hordalék halmozódik fel, amely a vízgyűjtő területekről érkezik. Az árvízvédelmi gátak további emelése a jelentős hullámtéri feltöltődés miatt – mint ezt pl. a tiszai töltések emelése (1850-től hat-hét alkalommal) is bizonyítja, – hosszú távon nem megoldás. A hullámterek feliszapolódása igen jelentős, aminek hatására az elkövetkezendő évtizedekben még magasabb árvízszintek fognak majd jelentkezni. Hasonlóan a Tiszához, a Körösökhöz. A Duna esetében is új árvízvédelmi koncepció kidolgozása szükséges, amely az árvízszint csökkentő módszerek – pl. nagyvízi meder rekonstrukciója, vízkitérés, tározás stb. – alkalmazásával éri el és csak ott választja a töltések előírt magasságának emelését, ahol az előbbiek nem vezethetnek eredményre. Nagyobb folyóink nagyvízi medrében látható, hogy egyre keskenyebbek lettek azok a sávok, ahol az árvizek akadályozása nélkül lefolyhattak. A nagyvízi mederben és a meder oldalában lévő sűrű növényzet elősegíti a hordalék kiülepedését. Emiatt a jövőben még magasabb árvízszintek várhatók, ha ezt a geomorfológiai folyamatot nem vesszük figyelembe. Belátható időn belül nincs reális lehetősége újabb árvízi meder kialakulásának, a töltések emelése és az alacsony ártéri tározók építésének lehetősége pedig mind műszaki, mint pedig anyagi okok miatt korlátozott. E három lehetőség mellett fel kell vetni egy negyedik lehetőséget is. Ez pedig a társadalom felkészülése, felkészítése az új folyamszabályozás megkezdésére. A folyamszabályozás megkezdésétől 150 év telt el. Azóta a nagyvízi medrek hullámtere feltöltődött, a hullámterek összeszűkültek, az árvíz öblözeteket beépítették stb. Az új folyamszabályozási elképzelésekről, tervekről előbb vagy utóbb dönteni kell. Ha hazánk nem dönt, akkor két lehetőség közül választhat:

- vagy önként adja vissza folyóinknak nagyvízi medrét és további területeit, öblözeit
- vagy a folyók veszik azt vissza jóval jelentősebb területekkel, a korábbi alacsony árterekkel, de ez, sajnos, nagyon sok szenvedést, emberáldozatot fog követelni, nem beszélve az újjáépítés hatalmas költségeiről.

Magyarországnak most az 1830-as és 40-es évekhez hasonló feladatot kell felvállalnia. Hosszútávra szóló stratégiai döntést kell hozni folyóvölgyeink és árterek népeiségének biztonsága érdekében.